

Veszprém

Veszprém város történetét nem lehet elválasztani a megye és a térség történetétől, főleg e térség egészségügyének fejlődésétől. A honfoglalás előtt is lakott területnek számított, tartozott a római birodalomhoz, majd része lett a hosszabb-rövidebb ideig tartó szláv államoknak. Lakossága korán megismerkedett a kereszténységgel, amit bizonyítanak az ásatások során feltárt templom alapok. A 7./8. században feltűnnek az avarok, bizonyíthatóan a Dunántúl területén államot is alkottak, megküzdve a különböző szláv népekkel. Veszprém város területén is éltek avarok, a várhegyen egy föld-fa erődítményt emeltek, amelyet a 16. századig fokozatosan kőfallal „cseréltek” fel. A település és az erődítmény avar neve ORTAHU volt. Az itt élő avarok keresztények voltak, amire bizonyíték, hogy a salzburgi érsek 866-ban engedélyezte, hogy Szent Mihály tiszteletére templomot szenteljenek fel. A templomszentelés elvégzésére egy főapátot küldött. Sokan feltételezik, hogy ez a templom a mai Szent Mihály templom elődje. Az avarok emelte vár a mai vár felső részén lehetett. A honfoglalás után az avar falvak nem semmisültek meg, fokozatosan beépültek a honfoglaló magyarok településrendszerébe, sőt a régebbi avar temetőik szomszédságában, vagy egyszerűen „kiegészítéseként” temetkeztek a honfoglaló magyarok. László Gyula „kettős honfoglalás” elmélete szerint a magyar és az avar népség egymást rokon népek tekinthették, a népvándorlás időszakában, az első hullámban az avarok sodródtak - a 6/7. században - a Duna medencébe.

Szent István király 1009-ben püspöki székhellyé tette Veszprémet, itt győzte le Koppány seregeit, ide telepítette le a húgát, a volt lengyel királynét és fiát Beszprym herceget, akiről – a legenda szerint – a város nevét is kapta. Ez az erődítmény lett Gizella királyné székhelye, aki valóban nagy gonddal gyarapította székhelyét. A mindenkori veszprémi püspök joga volt a királyné megkoronázása, betöltötte a királyné kancellárjának tisztét is. A vár ellenállt a tatárok ostromának, 1240-ben Bertalan püspök a Séd patak mellett domonkos rendi apácáknak kolostort alapított, amely Margit királyné nevelésének színhelye lett. A veszprémi püspökség nemcsak egyházi, de művelődési központ is volt. 1276-ban IV. László király oklevelében említi, hogy a püspöki várban – vagy száz esztendeje – Káptalani Főiskola működik, ahol a hét szabad művészet oktatása mellett teológiát és jogot is oktatnak. Sok kutató úgy vélte, hogy ez lehetett az első magyar egyetem. Bizonyíthatóan Veszprémben és a környező bakonyi hegyekben 15 férfi és női szerzetesi kolostor /ferencesek, kapucinusok, bencések, ciszterciták, kereszties lovagok, domonkosok, pálosok, johanniták, karthauziak, stb./, amelyek királyi alapításúak voltak, többségük a 11/13. században épültek. Többségük az 1552-1630 közötti török megszállás idején elpusztult, Feltehetően ezekben a kolostorokban léteztek betegszobák, működtek gyógyító testvérek és elemi szinten gyógynövények összeállított patikák. A szerzetesek – függetlenül a rendektől – nagy gondot fektettek a betegek és vándorok gyógyítására, Vetési Albert veszprémi püspök 1463-ban Sárszeg városrészben ispotályt, és

meleg vizes gyógyfürdőt alapított a városi szegényeknek. 1515-ben rendeletben szabályozták az anyakirályné városában befolyt adók felhasználását, amelynek jelentős részét közjóra fordíthatták, de ebből szervezték meg a püspöki könyvtárat, nyomdát és a sümegi püspöki nyaralót is, ahol később – a török időkben – a püspökség is működött.

A mohácsi csatavesztés után Habsburg Ferdinánd és Szapolyai János elkeseredett harcot vívott a magyar koronáért, és ebben a küzdelemben a veszprémi püspökség elszegényedett, a város romokban hevert. 1552-ben a város török kézre került, 1552-1583 között kilenc alkalommal cserét gazdát, végleg a törököket 1630-ban sikerült kiűzni a városból. Ebben az időben a Káptalan elmenekült, több tagját a törökök megölték, az életben maradtak különböző plébániákat vezettek. Igen gyorsan terjedt a protestantizmus, a katolikusok jelentős része csatlakozott az új valláshoz. Valójában a katolicizmus megújítása Ergebics Ferenc /1608-1628/ püspök idején kezdődött. Eléri, hogy a nagyszombati teológián Veszprém megyei teológusokat is neveljenek, visszaszerzi a veszprémi püspökség világi kézre került egykori birtokainak jelentős részét, missziós szerzeteseket /jezsuiták, piaristák, ferenceseket/ telepít Veszprémbe, kolostort ad a rendelkezésükre, ahol 1711-ben újjászervezik – a Szent Anna kolostorban - a katolikus teológiát. A paphiány megoldására világiak kapnak felhatalmazást egyházi szertartások végzésére. Ergebics Ferenc /1608-1628/ püspök idejében kap erőre a katolicizmus megújítása, ő telepíti vissza cisztereket, a domonkosokat Pápára és Zircra, a vármegyétől visszapereli a volt egyházi javakat, a zálogba vett püspöki birtokokat. A vármegye lassan éled, hiszen lakossága szegény, a törökökkel vívott háborúban elszegényedett, lakossága lélekszáma megritkult. A püspökség is Sümegen működött, de Adácson, Pápán püspöki helytartókat telepít, akiknek a feladata nemcsak a hitélet felügyelete, de az egyház szociális tevékenységének /szegény-, árva- belegondozás/ fellendítése lett. Pápán a ferencesek betegháza és gyógyszertárat szerveztek, valamint városi sebész alkalmazta. Ezt a szerepet a 18. században a betelepített irgalmasok vették át. Pápa esetében az Eszterházy család is fontos szerepet játszott, oly annyira, hogy sok szempontból ez a város szervezettebb lett, mint maga Veszprém városa, a megye székhelye. Így nem véletlen, hogy 1751-ben a megyei főispán a vármegyei közigazgatás székhelyévé Pápát jelölte ki. A 18. század Közép-Kelet-Európában a felvilágosult abszolutizmus korszaka, amikor – így Mária Terézia is – az abszolutistauralkodók felülről hozott rendeletekkel és törvényekkel kísérelték meg országaikat megreformálni. Az államhatalom bástyái közé emelték az oktatás-, a gazdasági- és közegészségügyet, korszerűsítették az adózás ügyét. Az állam számára iskolázott egészséges és adózásra alkalmas emberekre volt szükség, ennek szellemében hozták a rendelkezéseket. A közegészségügy reformjai érintették az országos és megyei egészségügyi szolgálat kiépítését, az infrastruktúra – kórházügy és gyógyszertár hálózat - kiépítését, orvosképzés korszerűsítését, képzőintézmények megszervezését. A közegészségüggyel kapcsolatos szervező munka az intézmények /kórházak, gyógyszertárak/ és a betegellátást szolgáló szakszemélyzet felmérésével

kezdődött, amelyet az uralkodó környezetében születtek, a Helytartótanács, illetve az 1738-ban megalakult egészségügyi bizottsága irányított. Az országos felmérés igen lesújtó volt: hiszen kórháznak minősülő betegház mindössze 83, patika is száz alatt volt. A végzett szakemberek létszáma is szerénynek minősült. 1752-ben adták ki /1748-ban volt rendeleti előzmény/ azt az uralkodói utasítást, hogy minden vármegye és város köteles végzett orvost alkalmazni, aki fizetése ellenében köteles a szegényeket ingyen gyógyítani, felügyelni a betegházakat, a gyógyszertárakat, sebészeket. Az utóbbiakkal kapcsolatban is képzettséget kívántak, amelyet a megyei /vagy városi orvos ellenőriz. Kötelezték a megyéket és a falvakat bába alkalmazására, akiteket a megyei orvos képzett ki. 1758-ban az uralkodó olyan alapítványt létesített, amelyből a vármegyék és városok kórházépítésre kölcsönt vagy adományt kaphattak, nemcsak „épületet” emeltek, de gyakran művészi kivitelezésűek lettek. Példa erre a váci irgalmas kórház, amely olyan jól „sikerült”, hogy a váci püspök papnevelő szemináriumi épületté nyilvánította, kórházépítésre külön pénzüsszeget adományozott. Az biztos, hogy a kórház-betegház építése előbbre vitte a betegellátást, hiszen a királyi rendelet szerint a kórház szakmai felügyelete az orvos vagy sebész kötelessége lett, illetve ők képezték ki a betegápolókat is. Ezek többsége helybéli lakos volt, aki az ellátás mellett ápolták is a betegeket.

A betegellátás másik fontos személye a bába volt, akik tapasztalatból szerezték gyakorlatukat. A királyi rendelet elrendelte fizetett alkalmazásukat, hiszen nagyarányú volt a szülés közben bekövetkezett az anyák és csecsemőhalandóság. A törvények fokozatosan születtek, végül az 1770-ben kiadott Codex sanitatis /az első magyar egészségügyi törvény/ egységes rendeletbe foglalta a rendeleti folyamatot. 1769-ben a nagyszombati magyar egyetemet orvosi karral egészítették, ezzel megteremtették a hazai orvosképzés lehetőségét. A képzés két szintem folyt: a hat éves orvos és a három éves sebész-szülõmesterei képzés, emellett egy éves bábaképzést is biztosítottak. Ekkor válik lehetővé, hogy a gyógyszerészmesterek egy éves egyetemi képzésben részesüljenek, aminek a végén egyetemi oklevelet kaphattak. A gyógyszerészképzés céhes körülmények között történt, három fokozatban, végül a céhmesterek előtt „mestervizsgát” tehetett.

Sorra születtek a közegészségüghöz kapcsolódó rendelkezések: például meg rendeletben határozták meg a temetők helyét, a sír mélységét, valamint 48 órán belül meg kell történnie a temetésnek, halottat nem lehet sem otthon, sem a templomban ravatalozni. Ezen rendeletek közé tartozott, hogy a trágyadombnak és az emésztőnek az ivóvízes kúttól milyen távol kell lenni. Az iskola épületének tágasnak, szellősnek és nagy ablakkal kell rendelkezni.

A 18. századi összeírások szerint Veszprém megyében mindössze 3 gyógyszertár /Veszprémben, Pápán, Zirc/, ezek között egy egyház /irgalmasok/ volt. A 18. században alapított betegápoló intézmények minőségi fejlődést mutattak: Ezek többségében az előbb említett alapítvány támogatásával születtek meg, viszont a szegénygondozás tevékenysége elvált a szakszerű betegápolás és gyógyítás javára. A létesítmények nagysága eltérő volt: a kevés ágyszámtól úgy

20 férőhelyig terjedt. 1792-ben készült összeírás szerint a magyar korona területén 181 betegápoló intézmény működött, zömében a Dunántúlon. Pápám – maga a város - még 1727-ben alapította a 11 férőhelyes polgári ispotályt a városi polgárság ellátására. Fenntartója a város volt, de szívesen vették a polgárok adományait is. A vármegye területén létesített betegellátó intézmények a különböző felekezetekhez tartoztak. 1757-ben Szentilonay József esztergomi segédpüspök alapította a róla elnevezett. A 25 férőhelyes un Szentilonay szegényházat, ahol férfiakat és nőket gondoztak, de általában csak 1012 személy tartózkodott itt. Ugyancsak Pápán 1757-ben Esteházy Ferenc gróf hozta létre a harmadik kórházat, amelynek működtetésére az Irgalmas rendet telepítették a váriásba. A kórház épülete – benne a patikával és rendházzal – csak 1776-ra készült el. A kórházban csak férfi betegeket gyógyítottak, betegágszáma 25-40 volt. Ennek a kórháznak lett a főorvosa Zsoldos János /1767-1832/, aki különben református volt.

Az 1740/50-es évektől a Helytartótanács - éppen egy átfogó egészségügyet szabályoz törvény előkészítése során – folyamatosan felmérte az egészségügyi állományt /orvosok, sebészek, bábák/ létszámát, a vármegyétet beszámolási kötelezettségnek tettek eleget. 1752-ben elrendelték, hogy minden vármegye köteles orvost tartani, ha nincs megfelelő jelentkező, leszerelt katonaoorvosokat is állami szolgálatra lehet felszólítani. Ekkor kelt összeírás szerint orvos nem működött a vármegyében, sebész ennél több, szám szerint 13 volt, ezek többsége úgynevezett vándorsebésznek számított, akiknek nem rendelkeztek a vármegyén belül lakhellyel, vásárról vásárra jártak „gyógyítani”, illetve hívásra „lakáshoz” is ment. Sok volt a kuruzsló, akik mindenféle praktikával gyógyították a beteget, baj esetén eltűntet. Az 1752-ik évi országos összeírásban, Veszprém megyében két „kórház” működött, az 1475-ben alapított veszprémi ispotály, illetve 1484-ben alapított pápai „betegház”, amit tartósan beteg csavargóknak szerveztek. Mindkettőnek 10-12 betegágya volt, a veszprémi betegházat 1548-ban más „kőépületbe” helyezték át, a városi sebész gyakorolt felette felügyeletet. Ebben az időben „híres szélhámos sebésznek” tartották Pápán Irány János 23 éves kántort, aki orvosnak adta ki magát, „lebukása” után nem tudta orvosi tanulmányait igazolni, bevallása szerint csak orvosi könyvekből szerzett tudása alapján kezelt betegeket. Az 1700-as évek eleje óta a városi iratok gyakran szóltak a sebész céhekről, illetve „viselt” dolgaikról: Veszprém városában 1700-ban a városi tanács külön foglalkozott a helyi sebész céh gyűléseinek gyakori részegeskedésekről. Ekkor azt a határozatot hozták, hogy a Céh alapszabályzatának 7. és 8. papnéja szerint is tilos a bor fogyasztása, így az érintettekkel szemben a kizárással élhetnek. Pápán azt jegyezték fel 1710-ben, hogy Pétyeny Borbély Márton sebész kéziratosa munkájában számos gyógyhatású szert irt le, amit érdemes lenne közzé tenni.

Pápa városának emelkedését jelentette az Irgalmasok kórházának felépítése. Pápám működött egy polgári ispotály, amely szerény körülményeket biztosított az ide felvett betegeknek. a városi magisztrátus foglalkoztatta egy új kórház felépítése, az anyagi gondokat egy alapítvány megtételével

kívánták megoldani. Eszterházy Miklós gróf felkarolta a kezdeményezést olyan éves összeg felajánlásával, ami nemcsak a kiadásokat fedezte, de lehetőséget nyújtott a takarékoskodásra, hogy új épületet lehessen építeni. A kórházat végül az irgalmasokra bízta, akik csak férfi betegeket ápoltak. A kórháznak egy orvosa, egy seborvosa és több szerzetes betegápolója volt. A kórház emeletes volt, Fellner Antal tervei szerint épült fel. Kétemeletesnek épült, az épületen belül működött az irgalmas patika is. A kórház 1756-ban nyílt meg, a patika valamivel előbb. Első gyógyszerésze Alnezmus testvér lett, aki 1774-ben Bécsben szerezte meg gyógyszerézmesteri oklevelét. Algyógyyszerész Nicolaus Schöffen gyógyszerész lett, aki 1777-ben szerzett gyógyszerészi képesítést Prágában. Úgy ahogy Zsoldos János 1816-ban egy női betegek számára alapított egy polgári kórházat, úgy 1824-ben Pápán is alapítottak egy polgári gyógyszerterátiát.

A vármegye számára különös megpróbáltatást jelentett a napóleoni háborúk magyar területen folyó csatái, hiszen ahol a sebesült francia katonákról gondoskodni kellett: 1809-ben Pápán ideiglenes francia katonakórházat szerveztek, a sebesülteket részben az irgalmas kórházban, részben a bencés kolostorban, a Szentilonay ispotályban és a Várban létesített hadikórházban helyezték el, ahol a számadások szerint ezer sebesültről kellett gondoskodni. Az első sebesültek 1809. június 11-én érkeztek a városba, maga Pápa is francia kézre került, a munkába bevonták a magyar egészségügyi személyzetet: Zsoldos János – mint megyei főorvos – mozgósította a vármegye összes orvosát, Zsoldos János beszámolója szerint a megye 5 kórházi épületében 44 nap alatt 5089 beteg kezelték, kifejezetten hadi sérült 3000 fő volt, az ápoltak fele francia volt. A betegek többsége lázas állapotban került a kórházban, de volt közöttük kanyarós beteg is. A francia csapatok számos betegüket hagytak Balaton környéki falvakban, akikről a megyei orvosnak kellett gondoskodni.

1816-ban Zsoldos János Pápán „Rozália Franciska Asszony Ispotályt” alapított női betegek számára, de fertőző betegségben szenvedőket nem vették fel. Ekkor születik meg az a magyar intézkedés, amely szabályozta a betegápoló intézmények szakmai és gazdasági működését, elszámolási rendjét, szakmai személyzetük felelősségi köreit. Sok nehézséget okozott a kórházak rossz elhelyezése: a legtöbb esetben lakóházakat, sokszor két-három szobát béreltek, amelyek nem feleltek meg rendeltetésüknek. Szilárd épülettel a pápai Irgalmas kórház rendelkezett, 1827-ben viszont a vármegye Veszprémben emeltetett kórházat, ami a mai megyei kórház területén volt.

Külön kell szólni a vármegye tiszti főorvosának személyéről: az országos fölmérések alapján Mária Terézia először 1748-ban kötelezi a vármegyéket és a szabad királyi városokat, hogy orvost /fizikus/ tartsanak, mellette megyei vizsgázott sebészt is alkalmazzanak, akik fizetésükért kötelesek voltak az igazolt szegényeket orvosi /vagy sebészi/ ellátásban részesíteni, felirt receptjükért a gyógyszert a patikus kiszolgáltatni. Ő is ezért fizetést kapott. A hatósági orvos ellenőrzi a patikákat, az ispotályokat, a működő sebészeket, vizsgáztatóként szerepel a sebész céhek vizsgáztatásain, vizsgáztatja a bábákat, rendszeresen vizsgálja tevékenységüket. Amikor a rendelet megjelent, Veszprémben három kórház

/ispotály/ és két patika működött. A vármegye 1754-ben megyei főorvossá nevezte ki Topa János olasz származású, Páduában végzett /1754/ fiatal orvost, aki itáliai /velencei/ orvosi gyakorlattal is rendelkezett. Életkoráról nem tudunk, de következetesen hajtotta végre a Helytartótanács Egészségügyi Bizottságának rendelkezéseit, számos feljegyzés maradt meg orvosi vizsgálatairól, betegmegfigyeléseiről. Feltehetően más helyre távozott, mert 1769-ben már Gömörly Dávid /1708-1795/ Rozsnyón született, Jénában orvosi oklevelet /1733/ szerezett magyar orvos és alkimista. Végzése után előbb Rozsnyón, majd Győrben működött, a magyar nyelvű orvosi irodalom egyik első képviselője. Foglalkozott alkémiával is, a kénsavban vélte felfedezni az őssanyagot, amiből minden fém származott. Kapcsolatban állt a kor jeles alkímistáival. Híres munkája a Pestisről való orvosi tanácslás. /Győr, 1739/. Topa János távozása után a vármegye meghívta főorvosnak elsősorban a vérhas járványok leküzdésében ért el eredményeket. Több mint két évtizedig látta el a megyei fizikus teendőit, miközben Győrben és Veszprémben lakott. 1770-ben ő szignálta a Veszprém vármegyei orvosainak és sebészeinek létszámáról szóló jelentést. Eszerint 13 igazolt sebész működik, akiket rendszerint ellenőriz és vizsgálta. Hasonló létszámot mutatott a bábák száma is, akiknek szakmai tudását évente ellenőrizte.

Gömörly Dávidot hivatalában Zsoldos János /1769-1832/ Pesten végzett orvosdoktor követte, aki 1796-tól Pápán kórházi orvos, majd 1798-tól Veszprém vármegye főorvosa. Pápán női kórházat /1816/ alapított, ahol szigorú higiéniai rendszabályokat vezetett be. Szerepe volt a napóleoni háború sebesültjeinek gondozásában, az első magyar nyelvű nőgyógyászati könyv szerzője. Több népszerűsítő munkát írt, nevéhez fűződik az első hazai egészségügyi jogszabály gyűjtemény összeállítása. Határozott egyéniség volt, tevékenységének köszönhető a megyei orvos-sebészi hálózat kiépítése, 1807-ven a veszprémi szegényház, 1828-va az árvaház, 1829-ben a veszprémi Betegház megalapítása, amely jogelődje a mai megyei kórháznak.

Hivatalában Cseresnyés Sándor /1786-1854/ orvosdoktor, aki 1826-ban szerzett orvosi oklevelet a pesti orvosi karon. Egyetemi évei alatt a pesti Vakok Intézetében orvos, 1826-tól Csanád és Csongrád vármegyében gyakorló orvos, 1831-től Veszprém vármegye főorvosa. 1847-ben. 1847-ben az első között alkalmazta az éternarkózt sebészeti beavatkozásoknál. Még pesti évei alatt költészettel, Veszprémben már helytörténettel és flórákutatóval foglalkozott. Az első magyar nyelvű fülészeti munka szerzője.

Gyógyszertárak Veszprém megyében

Az 1241. évi II. Frigyes német-római császár és szicíliai király birodalmi törvénye pontosan meghatározta a gyógyszerészeti hivatás feladatait, a gyógyszertár fogalmát és az alapítás feltételeit. A patika egyházi vagy magántulajdonú lehet, az utóbbiak városok- különböző feltételek között –

létesülhetnek. A világi patikák egyik feltétele a gyógyszerész képzettsége, anyagi helyzete volt. A befogadó város biztosított – vásárlás útján – megfelelő helyiséget, amit a gyógyszerésznek, saját költségén rendezett be, ami vonatkozott a gyógyszerkészítés alapanyagaira is. Be kellett lépni a gyógyszerész cégbe, a városban polgárjogot kellett szerezni, megfelelő pénztartalékairól nyilatkozni és a városnál letétben kellett helyezni. A felsoroltak rengeteg pénzben kerültek, az egyes jogok megszerzése a város polgárságának adott vacsorákkal zárultak. Erre szegény patikus nem vállalkozott. Volt az a lehetőség is, hogy maga a város alapít gyógyszertárat, amire alig volt példa, legfeljebb pusztító járványok idején történhetett ilyen, az is csak ideiglenesen.

Az egyházi intézményekben – kolostorokban – működtetett beteggondozó intézmény /betegszoba, gyógyszerkészítő szoba/ csak a kolostorban élő szerzetesek érdekében létesült, csak a karitatív tevékenység miatt vontak be környékbeli szegényeket. Ettől függetlenül a kolostorok nevezetes és keresett gyógyító helyekké váltak, velük szemben a városi patikák alapítását is a polgári lakosság igénye siettette. Ebben a korban egyetlen olyan törvény nem született, ami a lakosság létszámhoz kötötte volna a patikaalapítást. /Ilyenek a 18/19. században születtek. Általában 10 ezer lakos után kellett egy patika, amit vállalkozó szellemű gyógyszerész hiányában maga a város alapított meg. Ebben az esetben a város alkalmazott okleveles gyógyszerészt, vállalta a patika fenntartását

Veszprémben és a vármegye területén az első patikákat a felvilágosult abszolútizmus korában alapították, amikor a kiépülő megyei egészségügyi igazgatás nemcsak szükségét látta a polgári gyógyszertárnak. 1747-ben Rezner Károly gyógyszerész - a szegény adózók és megyei rabok gyógyszerellátásának érdekében – patika megnyitását kérte, amely a Várban, a régi vármegyeház földszintjén nyílt meg. Az elhelyezés is bizonyítja, hogy a vármegyének is fontos lett ezen gyógyszertár létezése, így nemcsak a patika szükséges helyiségeinek engedett teret, hanem a gyógyszerész lakásának is. A vármegyei fizikus már 1770-ben figyelmeztette az alispánt, hogy az épület egészségtelenné vált, így 1786-ban a vármegyei közigazgatás székhelyét Perczel János alispán Pápára helyezték át. 1787. szeptember 29-én az üresen álló épületet Schwabelmayer Ferdinánd füredi vendéglős kibérelte és vendéglővé és vendégházzá alakított át. Ezzel egyidőben a patika bérleti szerződését is felmondták. Új helye a mai Rákóczi út 4. épületben lett, amit Vesta Lőrinc megyei főorvos vizsgált meg és rendben talált. 1790-ben Ziersen Mihály okleveles gyógyszerész és neje Moischowits Fiederika megvásárolta a patikajogot és az egész épületet megvásárolta, hogy megfelelő helyet nyerjen a gyógyszertárnak, raktárainak és gyógynövény szárítónak. Ziersen Mihály 1800. február 18-án meghalt, a patikát Francz Ádám /1772-1827/ gyógyszerész – Pesten végzett 1796-ban – előbb bérelte az özvegytől, majd 1801-ben ötezer forintért az épülettel megvásárolta. Négy év múlva Francz egy másik épületet vásárolt, ahová áthelyezte patikáját. Ez az épület a Rákóczi út 8. sz. ház lett, ahol a patika azóta is működik. Francz Ádám egész életében gyakorló gyógyszerészként működött, patikáját állandóan korszerűsítette, az akkori követelményeknek

megfelelően alakította át. 1825-ben nevét önkényesen Ferenczyre változtatta, ár patikájával kapcsolatban régi nevét használta. Utóda fia, Ferenczy György /1806-1870/ lett, aki kiváló gyógyszerész volt, aki 1845-ben megalapította a vármegye első takarékpénztárát, amelyet minden ellenszolgáltatás nélkül 10 évig vezetett. Fiai közül Ferenczy Károly /1835-1911/ örökölte a patikát, aki szintén kiváló gyakorló gyógyszerész volt, aki nagy szorgalommal és sok munkával fejlesztette a gyógyszertárat. a veszprémi társadalmi élet egyik meghatározó alakja is volt, aki az apja által alapított Takarékpénztár igazgatója, majd választmányi elnöke lett. Sajnos közéleti tevékenysége sok idejét elvitte, a patika vezetését egyik gyereke sem vette át, így 1898-ban kénytelen volt eladni. Az patika új tulajdonosai nem sokáig vezették a gyógyszertárat, az örökösök a feleségek lettek,

A város és lakosságának növekedése miatt szükség lett egy második patika megnyitására is. 1786-ban Knecht Tamás alapítási kérelmet nyújtott be erre, csak kérelmét elutasították. Majdnem így járt 1804-ben Kunczy János is, de neki engedélyezte a Helytartótanács. Ő 1804 október 23-án megnyitotta Arany Oroszlán nevű patikáját a Tűztorony u. 27. sz. alatt, amivel nem tudott versengeni a Fekete Sas gyógyszertárra, így 1812-ben eladta Sente Jakab gyógyszerésznek. E család birtokában maradt 1950-ig, az államosításig. A gyógyszertárat később neves gyógyszerészek bérelték, Az államosítás után még 7/40-es számú gyógyszertárként működött, de a Gyógyszertári Központ 1954-be végleg bezárta, raktárként hasznosította. Bútorzatát a Ságvári Endre u. 9. sz. alatt megnyílt gyógyszertár kapta meg, a Vár utca helyiségeiben nyílt meg a Várkapu Presszó, ami 1991-ig működött. A volt gyógyszertár egész épületében működik a Polgármesteri Hivatal Közjóléti Irodája.

A városnak egyre nagyobb szüksége lett volna egy harmadik gyógyszertárra: a két működő patika szinte egymás mellett voltak, ahová – főleg télen – szinte nehéz volt a megközelítésük. Szinte tíz éven át minden évben elutasítottak egy-egy patikaalapítási kérelmet, míg végül 1906-ban a város közgyűlése kimondta a harmadik patika jogosultságát, „egy a városközponttól területen”. 1909-ben már Belügyminisztériumi engedély is volt, csak a kérelmező meghalt. A patika Incze Kálmán kezelésébe került, de nem hozta a várt hasznot, így a jogtulajdonos a patikának a Hosszú utcából a Kossuth utcába történő áthelyezését kérte. Így nyílt meg a Kossuth utcában újból a patika, csak Ackermann Gyula tokaji gyógyszerész tulajdonaként, aki Incze Károly kezelésébe adta. 1910-1917 között többen is bérelték, míg végül Földes Lajos megvásárolta és haláláig vezette, majd özvegyétől 1950-ig Keserű József bérelte. A gyógyszertár neve Páduai Szent Antal gyógyszertár volt. A II. világháború alatt az épület súlyos károkat szenvedett, a helyreállítás folyamatosan működött, az államosítás után 7/41. sz. gyógyszertárként működött. Az államosítás után Karbolt Kornél, az Arany Oroszlán patika volt tulajdonosa – mint állami alkalmazott – vezette. 1979-ben költöztették át a gyógyszertárat a Kossuth Lajos utca 9. sz. épületbe, hagyománytiszteletből ekkor az Arany Oroszlán nevét vette fel. Régi helyén ma a Főposta épülete áll.

Veszprém város negyedik patikáját 1911. március 23-án nyitották meg, amelyet Incze Kálmán okleveles gyógyszerész bérelt. Ez a Jókai u. 43. sz. épületben, a Római Katolikus Legényegylet épületének földszintjén működött. A patika a nevét az officina falán levő festmény központi alakjáról, az Őrangyal alakjáról kapta. A patika tulajdonjoga 1928-ban Hajnóczy Györgyhöz került, akitől fia, Hajnóczy Alakár gyógyszerész örökölte. A gyógyszertárat 1945 szeptemberében, saját házukba /Jókai u. 26./ költöztették, 1950. július 28-án államosították, 7/42. sz. gyógyszertárként működött, 1954-ben a Kiss Lajos lakótelepre helyezték át.

1945 júliusában Veszprém megyében 36 nyilvános, két fiók, két kézi gyógyszertár működött, nyilvános gyógyszertárként Pápán 4, Veszprémben szintén 4 gyógyszertár működött, A harci cselekmények miatt Veszprémben egy gyógyszertár pusztult el, Nagy nehézségekbe ütközött a gyógyszerhiány leküzdése, főleg a közlekedés volt a legnagyobb akadály. Hiány mutatkozott a kötszerkészletekben, az injekciós-készítményekben, a salícil-a sulfamid készítményekben, a diftéria és tetanusz szérumokban. A Városi Kórház betegeit a Vörös hadsereg Kórházából látták el gyógyszerrel és kötszerrel. 1949-ben létrehozták a Gyógyszerértékesít Nemzeti Vállalatot, amelynek veszprémi kirendeltségét a Kossuth u. 23. sz. épületben szervezték meg. 1950-ben sor került a veszprémi patikák államosítására, így a veszprémi négy – előbb ismertetett – gyógyszertárat is állami tulajdonba vették. Ez 1950. július 28-án történt, a vármegyében is minden patikát ezen a napon államosítottak, valójában ez a nap a Veszprém megyei Gyógyszertári Nemzeti Vállalat megalakulása is. Minden gyógyszertárvezetőt leváltottak, a tulajdonosát is más gyógyszertárba helyezték át. A Gyógyszertári Nemzeti Vállalat vezetői nem voltak gyógyszerészek, munkáskáderek voltak, a szakterületen járatlan emberek voltak,. A megyei gyógyszerigényeket Budapestről, a Gyógyszeráruértékesítő Vállalattól szerezték be. Veszprém megye területén kilenc gyógyszerraktár volt, de budapesti engedély kellett, ha ebből akartak „vételezni”. Ezek felügyelete 1957-ben és irányítása a megyei tanács hatáskörbe került, a helyi vállalat neve a „Veszprém Megyei Tanács Gyógyszertári Központja” lett. A felügyelet a Megyei Tanács VB. Egészségügyi Osztály gyakorolta, ahol főgyógyszerési állást szerveztek.

Az 1990. évi rendszerváltozás után megkezdődött az egészségügyi ellátás korszerűsítése: 1991-ben létrejött az ÁNTSZ tiszti főgyógyszerési hálózata, amely ellátta az állami ellenőrzési feladatokat. 1992-ben a gyógyszertárak privatizációja, amely nyilvános licittel zajlott. A Privatizációs Bizottság azt a pályázatot fogadta el, amely az adott patikára a legtöbbet ígérte. Kíváncsi volt, hogy az új tulajdonos az adott gyógyszertárban dolgozzon, az új tulajdonos köteles volt megtartani az alkalmazottakat. Veszprémben és a megyében 60 gyógyszertár került eladásra, bevétel 630 millió forint volt. Ezután került sor a nagykereskedelem és gyógyszertári központ privatizálására: a nagykereskedelmi tevékenységet a Hungaropharma Zrt. vette meg, Veszprém városában jelen pillanatban 18 gyógyszertár működik, e létszámban megtalálható a „rég” négy gyógyszertár is.

Irodalom:

Demkó Kálmán: A magyar orvosi rend története Magyarországon a XVIII. szd. végéig. Bp. 1894.

Hints Elek: Az orvostudomány története. Középkor. Bp. 1939.

Hogya György: A veszprémi patikák története. Veszprém, 2017.

Hogya György: A veszprémi kórházak Története. Bp. 1983.

Kapronczay Károly: Az ápolás-, ápolóképzés és kórházügy története Magyarországon. Bp. 2005.

Kapronczay Károly: Magyar orvosi múlt. Bp. 2009.

Kapronczay Károly, Kapronczay Katalin: Az orvostörténelem Magyarországon. Bp. 2005.

Kapronczay Károly: Fejezetek az egyházi gyógyítás történetéből. Gondolatok a kolostori medicina történetéből. Bp. Blessed Hope Publishing. 84 l.

Magyary-Kossa Gyula: Magyar orvosi emlékek. I-V. köt. Bp. 1929-1941.

Tokaji- Nagy Tivadar: Az Irgalmas Rend működése Pesten és Budán. Bp. 2011.